

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

Орган Друштва за Просвећивање Жене и Заштиту Њених Права.

Уредник, МИЛЕВА Б. МИЛОЈЕВИЋА

САДРЖАЈ:

BENJAMIN KIDD — THE SCIENCE OF POWER П. Р.

РЕФОРМА БРАКА Ник. Пах.

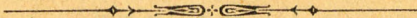
СЕКСУАЛНО ВАСПИТАЊЕ МЛАДЕЖИ Д. Игњачевићева.

НАША АНКЕТА: Мишљења гђице Плавшић и Ф. Никића.

БЕЛЕШКЕ

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД М. Милојевић.

ЛИСТАК: мати и болесно дете Д-р Цермановић.

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА САВИЋ И КОМП. КОСМАЈСКА УЛ. БР. 16.

1921.

О праву гласа за жене.

Изашла је из штампе брошура „Женског Покрета“ „О праву гласа за жене“ у којој су сакупљени сви говори одржани на скупштини жена 8 Маја ов. год. Брошура је штампана и латиницом и ћирилицом.

Цена 3 дин. Моле се све чланице „Женског Покрета“ да је што у већем броју растуре. Може се добити код госпође Даринке Настасијевићке, Краља Милутина ул. број 28. I. спрат.

УРЕДНИШТВО „Женског Покрета“ моли женска удружења изван Београда да му шаље податке или кратке дописе о раду. Рукописе треба слати на адресу уредништва: Краљице Наталије ул. број 39.

„ЖЕНСКИ ПОКРЕТ“ стаје:

На годину	24.—	динара
На пола године	12.—	„
Поједини бројеви	2•50	„

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 6. (ЈУНИ)

ГОДИНА II (1921,

Benjamin Kidd. — The Science of Power.

298 стр. Methuen X. Co. London

1.

Ово је једна од оних занимљивих књига, о којима се може више писати но што је у њима самима написано. Kidd покреће нека сасвим нова питања, која баш зато што су нова и још нерешена дају повода дугим дискусијама. Нама је жао, што се због малог простора, којим расположимо, не можемо упустити у претресање свих тих питања, него се морамо задржати само на ономе које се тиче жене.

Kidd полази од тога, да је за европску културу, која се оснивала на сили и борби, европски рат био право банкротство. После ње ће вероватно наступити једна нова култура, која ће представљати један виши ступањ цивилизације. Европска култура је била индивидуална фаза у историји човечанства, докле ће нова култура представљати друштвену фазу.

За време европске културе владала су друштва и они који су умели најбоље обезбедити своје личне интересе и борбу за опстанак. У индивидуама, које су у томе успеле, развиле су се самом борбом извесне способности, које су се физичким наследством преносиле на њихове потомке, чиме се постепено постизало усавршавање индивидуе. Тежиште морала налазило се тада у сигурности, пошто је сваки живео само за свој опстанак. Сва моћ људи оснивала се на физичкој снази, чија је превласт водила апсолутизму.

Циљ нове културе неће више бити усавршавање индивидуе него усавршавање друштва. У њој ће успевати највише они, који буду могли своје личне интересе жртвовати општим. Тиме ће се у њима усавршавати особине, којима ће се колективна способност друштва повећавати. Место физичким наслеђем, које се проносило само с индивидуе на индивиду, и које је тек после неколико векова могло изазвати неке промене на њима, људи ће се усавршавати помоћу друштвеног наслеђа, које се састоји из искуства идеја, осећања, која су се у прошлости скупила и развила тако, да се већ у размаку једне генерације могу изазвати велике промене у једном народу. Примери : Немачка и Јапан. То ће се наслеђе преносити : емоцијом, коју идеали у нама стварају, и која ће се путем јавног мњења и васпитања омладине распростирати. У новом друштву ће се, дакле више осећањем но разумом на људе утицати. Уметност, чија је највиша фаза религија стајаће изнад науке. Тежиште новог друштва налазиће се у будућности, у којој ће преовлађивати општи интереси, основани на толеранцији, која води слободи.

У старом друштву, у коме су се првенствено тражиле физичка снага и борбена способност, владајући фактор био је човек. Новом друштву биће потребнији они који су способни своје личне интересе жртвовати општим, но они који своје личне интересе бране ;¹⁾ они који могу да осете лепоту идеала, него они који само мисле. Пошто се све те особине много више налазе код жена него код људи, то ће и господарећи фактор новог друштва бити : жена.

Сва ова тврђења су потпуно тачна, само, нама изгледа, да их Kidd није довољно образложио. Он је учинио једну погрешку, коју европски писци врло често чине. Да би човека боље испитао и изучио он га је одвојио и усамео, а није никад покушао, да појаве, које на њему опажа, доведе у везу са његовим радом и са природом која га окружава.

Европљани схватају обично човека, као животињу, која стоји сама у свету и живи само зато, да постоји. Међутим човек у природи не преставља никакву независну целину, него је само један део велике природне целине. Он

1) Они који живе за будућност, него они који живе само за садашњост.

није само животиња, која вегетира, него је један мали живи мотор у коме се трансформира снага, једна машина која ради. Као што један анатом не би никад могао разумети састав једног органа, кад не би знао његову функцију тако и ми нећемо никад моћи разумети човека, ако не водимо рачуна о његовом раду, и о месту које он заузима у природи.

Једна особеност човечијег рада налази се у томе, што он не може сам произвести оно што му је за опстанак потребно. Он не може дакле, сам себе својим радом одржавати. Па чак и онај секундаран рад, који се састоји у томе да нађе, скупи преради или оно што природа за њега производи, човек може понекад лакше да уради за туђе индивидуе него за своју. Он н. пр. не може сам себе да одржи, васпита и т. д. Колико је немоћан, док је мали толико му се опет удвоји снага кад одрасте, и онда осећа потребу да ради и за друге и за себе.

Из тог разлога човек је принуђен да живи у друштву. Основано због рада, друштво ће се према потребама радо и развијати. Ми не можемо дакле, никад развитак једног друштва разумети, ако не будемо у исто време пратили и развитак његовог рада.

2.

Оно што прво покреће човека на рад то је потреба трошења снаге. Под притиском снаге, која се у њему производи, човек ће се покретати исто онако пасивно, као што се покреће заклопац на лонцу, кога пара издиже. Покренут на рад, тако пасивно, без одређеног смера, човек ће радити оне радове, који му најлакше иду. Како његови органи за рад, којим би он себе могао одржати, то и човек од својих инстинктивних радова неће имати никакве личне користи.

У старом веку слободни људи иису никад радили за себе. Они су се бавили: вршењем верских обреда, приређивањем верских свечаности, гимнастиком, уметношћу, науком, и то: највише астрономијом, филозофијом, политиком, ратом итд. Потребе опстанка, које су у пределима, у којима су они живели, биле врло мале, задовољиле су се пљачком и радом робова. За слободне људе било је понижавајуће, да раде корисне радове, њима је само приличило да служе Богу и да отправљају јавне послове.

Користан рад почео је да се развија тек онда, кад се у човеку почела, да развија свест о индивидуи. Он се највише развио у Европи, где су климатске прилике приморивале човека, да се више брине о самом себи. Питање опстанка, које скоро није ни постојало код јужних народа, постало је за Европљане једно од најпречих питања, које је сва остала гурнуло у позадину.

Саме потребе опстанка не могу никад човека инстинктивно покренути на рад. Сваки рад је једно трошење снаге, док потребе опстанка потичу из потребе скупљања снаге и с тога оне могу у нама инстинктивно изазвати само жељу за уживањем производа, којим ћемо снагу скупити а не жељу за радом, којим ћемо је још више потрошити. Гладан човек осећа потребу да једе, а не да кува. Ако га нешто покрене на кување, то неће бити осећање, него мисао, управо један логичан закључак, да ће кувањем јела моћи своју потребу задовољити. И та мисао ће учинити, да се он усили и да уради, један рад који је противан његовом осећању.

Користан рад је увек један свестан рад, који се не ради, само зато да се ради него да се њиме један одређен циљ постигне. Да би човек био способан за један такав рад, он ваља да је свестан својих потреба и свога циља, да је већ упознат са резултатима свога рада, да зна да ради, и да је морално толико јак, да може себе присилити да ради оно што му се не ради, да ради и онда кад му се не ради. Како примитиван човек није зато способан, он се сам од своје воље неће никад покренути да ради користан рад. Он ће пре украсти, оно што му треба, а ако не може да испроси или украде, он ће пре трпети оскудицу но што ће се покренути на рад. Н. пр. ми Београђани, пре ћемо сви изгинути од прашине, но што ћемо се решити да полијемо улице.

Тако и Европљани, и ако су јако осећали потребе опстанка, нису ни мало осећали потребу да раде досадне и тегобне и корисне радове и довијали су се на све могуће начине, како би без рада дошли да оног што им треба. Отуда се и развила код њих она разбојничка црта коју им Kidd тако јако пребацује. У човеку има једна паразитска црта, која се никад не може искоренити пошто се човек врло често налази у једној материјалној немогућности да

ради за себе. Али ако је човек већ самом својом природом осуђен да живи од туђег рада, он не може зато отимати. Поред паразита у човеку живи и један цврчак, који ужива у томе, да ради оно што му не треба, он може дакле увек један део свога рада да да у замену за рад који добија, и тиме померену равнотежу поврати,

Измена производа може се прецизно извршити само у врло великим радним целинама, у којима су потребе друштва тако разноврсне, да се свачији рад може употребити.

У Европи, једне такве целине није било. Европско друштво било је организовано на основи индивидуалног рада, у коме је сваки радио само са себе.

Човек који ради за целину не може увек рећи за себе да се жртвује. Као део целине осећа и он потребне целине ужива и он у њиховом задовољењу. Али кад једна индивидуа мора и своје личне и опште интересе да жртвује личним интересима неке друге индивидуе, она заиста може казати да се потпуно жртвовала. И стога је у Европи, где су постојале само индивидуе, било немогуће без силе натерати једну индивидуу, да ради за другу. Ко није био јак да се сили одупре, и ко није имао власти да друге натера, да раде за њега, тај није имао много услова за опстанак. То је дало повода оној огорченој борби за власт која није никад у Европи престајала.

Живећи под таквим условима Европљанин се није могао много цивилизовати. Одрађен од детињства у том духу да је живот једна борба и утакмица, приморан да целог живота друге гази да неби он сам био прегажен, у њему се највише и развиле оне особине које су му најпотребније биле као: властољубивост, грабљивост, себичност, гордост, неосетљивост, итд.

Где нема друштва ту не може бити ни друштвених врлина, па ни друштвеног морала. Европљани у опште нису ни имали никаквог друштвеног морала. Они су имали само један, и то врло леп индивидуалан морал. То је био: хришћански морал. Али, хришћанство, чији је смер био: усавршавање индивидуе, спремило је људе само за један будући небесни живот, а није их учило како ће на земљи успевати. Тако су Европљани живели на земљи без икаквог морала. Како је тај њихов земаљски живот изгледао, то је најбоље

Дарвин у својој теорији о борби за опстанак изнео. У погледу морала европска је култура заиста била један скандал у историји човечанства. Почети са Хришћанством па завршити са Дарвинизмом, то је било оно што се зове: регресивна еволуција.

Стари су били истина примитивни, али су у њима бар основни односи били тачно постављени. Бог је главно, а човек споредно, човек живи за Бога, а Бог се брине о њему. Тежиште морала које је код старих било у Богу, Европљани су пренели на човека. Човек је тако постао центар света који постоји само за себе. У ствари то није било тачно, човек је само један део света, и зато не може никад бити центар света. То померање центра од оног што је, главно, на оно што је споредно, дало је целој европској култури један неприродан, неразумљив, лажан скоро болестан изглед. Она се може разумети и објаснити само тако, ако се схвати као једно прелазно доба у коме је било прече обрадити индивидуу, него организовати друштво. Индивидуалан рад је заиста много допринео да се код људи развије свест о индивидуи, као и способности свесног рада.

Проналазак парне машине ослободио је човека једног великог дела корисног рада. Већ на крају XIX в. борба се није више водила за опстанак, него за богаство. Социјални проблем преноси се на други терен. Не пита се више, ко ће да ради користан рад, него како ће се производи рада најбоље расподелити.

Људи су мислили, да кад се машина пронађе, они неће морати више ништа радити. Међутим машина се пронашла, а човек је још непрестано радио, и то много више него пре. Свет је почео да се пита: кад машина ради за нас зашто ми радимо? Место питања опстанка, које је већ било на путу, да се реши, јавио се сад један други проблем, проблем рада.

Ми не радимо више за опстанак, него радимо зато што осећамо једну природну потребу, да радимо. Питање је сад како ћемо тај наш природан рад организовати? Сваки свестан рад мора имати неког циља, па стога морамо и нашем природном раду одредити неки циљ, ако га желимо свесно радити. Циљ тог рада који човек не ради за свој опстанак, не може се налазити у њему самом него се мора тражити изван њега, и тако се сад јавила потреба великих, широких, религиозних идеала.

Докле потребе опстанка изазивају у нама прохтеве, да уживамо производе туђих радова, потребе трошења снага стварају у нама тежњу, да радимо за друге, Из првих се развија: себичност, из других љубав, од задовољења првих зависи нам опстанак, од задовољења других зависи наша срећа.

Докле су потребе опстанка ограничене, потребе рада су неограничене. Друштво, које не ради само за свој опстанак, него и зато што осећа потребу да ради, имаће, пред собом неограничено поље рада, на коме ће неограничен број људу моћи сарађивати.

Једно тако велико друштво не може се више држати силом. Њега може одржати једино: Исти циљ рада, исти идеал, коме би сви чланови друштва тежили. Велике друштвене заједнице, без којих се ниједан машински рад не може организовати, не могу успевати без слоге, узајамних услуга и уступака, без поверења које се само искреношћу и спотобношћу може стећи, без правде реда и дисциплине. Ако се томе још дода и то да физичку снагу даје данас машина, тако да се људски рад сад своди само на комбиновање делова, које машина израђује онда ће се разумети. зашто ће се у будућем друштву умне и моралне особине више ценити, и тражити него физичка снага.

П. Р.

(Наставиће се)

Реформа брака у Русији.

Пред нама је свеска грађанског закона Руске Совјетске Социјалистичко федеративне Републике, и то онај део грађанског закона који третира брачно право.

Какве измене видимо у овим новим законима? Шта је новог унела руска револуција у третирање брака, у регулисавање брачног односа? Да ли је побољшала социјални положај жене или оставила га непроменљивим?

То су питања, за која ћемо се постарати, да пронађемо одговор у новим законима.

Но пре проговоримо неколико речи о оним параграфима старих руских грађанских закона, који су до револуције регулисавали закључивање и развод брака и личне односе међу супрузима.

Такви су §§ од 1 ог до 108 закључно свеске X грађанских закона Руске Империје.

Од њих о закључивању брака говори § 25, на име да онај који, жели да ступи у брак мора саопштити свештенику своје парохије писмено, или усмено, име своје, своје презиме и звање, као и име, презиме и звање невесте (веренице).

После овог саопштења у цркви, по §. 36. у три узастопне недеље, или друге празничне дане, после службе врши се оглас.

Законски брак међу приватним лицима свршава се у цркви у личном присуству оних, који ступају у брак, у дане и часове за ово одређене, у присуству два или три сведока, заједно с обручењем, и у свему по правилима и обредима православне цркве. Сваки брак уписује се у књигу венчања. (§. 32 св. X. Грађанских Закона.)

Ово о закључивању брака. Развод брака се врши, као и у српском праву (види §. 94. и §. 99, Грађанског Закона, преко духовног суда.

По §. 4 свеска Н. Грађанских Закона брак може бити разведен само формалним духовним судом по молби једног од супруга: 1) у случају прељубе доказане или брачне неспособности; 2) у случају када је један од супруга осуђен на казну, која је везана са лишењем свију имовинских права или на прогнанство у Сибир са лишењем свију особних права, и преимућстава и 3) у случају неизвесног одсуства другог супруга.

Личне односе међу супрузима регулишу 103—106, 107 §§. свеска X. Грађанских Закона. По § 103 (слично §§. 108 и 110. српског Грађанског Закона) „супрузи су дужни, да живе заједно; при пресељавању, при ступању на службу, при другој промени сталног становања мужа жена мора, да иде за њим.

По §. 106. (слично §. 109 српског Грађанског Закона) муж је дужан волети своју жену, као сопствено своје тело, живети с њом у слози, поштовати њу, штитити, извињавати

њене мане и олакшавати њене немоћи. Он је обавезан, да се брине о снабдевању и издржавању своје жене, према имовном стању и могућности.

По §. 107 жена је пак дужна (слично §. 110. српски Грађански Закон) да се покорава мужу своме као старешини породице, да га воли, поштује и да му буде неограничено послушна; мора му угађати и показивати своју оданост као домаћину куће.

Горенаведеним параграфима 25, 31. и 95 регулисано је било, дакле, закључивање и развод брака, а параграфима 101, 103 106 и 107 били са регулисани лични односи између супруга у дореволуционој Русији.

Нови кодекс из основа мења ове законе. Пре свега брак се не сматра више као светиња, већ као слободан уговор двеју страна о заједничком животу, који се као такав закључује не у цркви, већ код грађанских власти.

По §. 52 Грађанског Закона Совјетске Републике само грађански брак уписан у књигу грађанских власти ствара права и обавезе супруга. Брак пак извршен по одредима црквеним и у цркви — брак духовни — не ствара ни право, ни обвезе за стране, ако није регистриран у прописаној форми.

Изузетак чине ту само они бракови, који су били закључени до 20 XII. 1917 године — према Законима дореволуционе Русије — дакле према §§. 3, 5. 12, 25, 31 и 90 свеске X. Грађанских Закона Руске Империје.

Такви бракови остају и сада у снази.

Закључење брака врши се сада по §. 53 у месним одељењима за регистрацију грађанских аката, или код јавних бележника у месним совјетима.

По §. 54 закључење брака свршава се јавно у локалу, специјално за то одређеном.

Сама процедура вршењу брака врло је проста. По § 55 бракови се закључују у присуству председника одељења за регистрацију грађанских аката, или његова заменика, и секретара одељења, или његова помоћника; а у бележничким одељењима пред бележником и секретаром.

Лица, која желе, да ступе у брак изјављују своју жељу усмено или писмено месном одељењу за регистрацију грађанских аката, у месту где уговорне стране станују.

Изјава ова мора бити снабдевена по чл. 58. сведочанством о личности будућих супруга и писменом изјавом од њихове стране, да желе да ступе у брак по слободном узајамном пристанку; и доказом да нема препреке браку.

Надлежни чиновник, уписавши акт брака у регистар, чита његову садржину странама и изјављује, да је брак закључен по закону (§. 60.) и одмах на њихову молбу издаје брачно сведочанство (§. 61.)

Брак је закључен од момента регистрације. (§. 62.)

Разлика у вероисповести не чини препреке браку (§. 71.)

Развод брака, као и његово закључивање, опет се врши код Грађанских власти.

Развод брака закљученог пре 20. јан.—1917 год. врши се такође по новом закону.

Повод за развод брака, поред побројаних повода у старом закону, јесте као узајамни пристанак оба супруга тако и жеља једног од њих (§. 87.)

Молба за развод брака подноси се писмено или усмено (§, 88.)

Овој молби мора бити прикључено брачно сведочанство или писмена изјава о дану и месту закљученог брака (§. 89.)

Молба за развод брака упућује се месном суду у месту становања оба супруга, или месном суду по избору страна, молба се упућује месном суду у месту становања молиоца и друге стране.

У случају узајамног пристанка, молба о разводу може бити упућена или месном суду, или одељењу за регистрацију бракова, где се налазе и акта о закључењу брака (§. 91.)

Шеф одељења за регистрацију грађанских аката, кад се убеди, да је молба за развод брака заиста поднета од стране оба супруга, саставља акт о разводу, и на молбу страна издаје сведочанство о разводу (§. 92.)

Остале молбе о разводу суди месни судија (§. 93.)

*
*
*

Сада прелазимо на најинтересантније одредбе овог закона.

Ми смо већ нагласили, да нови грађански закон гледа на брак као на прост уговор.

Морамо да подвучемо, да у овоме уговору закон види равноправне стране од којих свако има и једнаке обавезе.

По старом праву, као што је то случај и код осталих савремених држава, жена у браку узима презиме мужа. По новом пак закону (§. 100.) — лица која су везана браком имају право да узму у браку презиме мужа, или презиме жене, или здружено презиме.

Исто начело проведено је у §. 107, који говори о праву супруга на издржавање.

По старом закону — §. 106 — о издржавању мора се старати само ; муж ; по новом закону §. 107 : „Супруг који се налази у нужди, то јест онај, ко нема минимум средстава за издржавање, као и инвалид, има право тражити издржавање од другог, ако је овај последњи у стању указати му потпору.“

Ако пак овај последњи одбије молбу за издржавање, супруг, који се налази у беди, има право упутити молбу одељењу за осигурање код Месног Совјета и потражити, да му супруг да издржавање.

Право на ово издржавање остаје и после развода до момента промене услова, који су послужили као основа за досуђивање издржавања (§. 130.)

Такве су у главном измене у брачном праву, које је донела револуција.

Оне су толико радикалне и замашне, толико стоје у противречју са свим системом грађанског права савремених држава, да је за сад тешко а готово немогуће дати о њима оцену.

И колико су оне остварљиве показаће будућност...

Николај Д. Пахоруков.

Сексуално васпитање младежи.

Wa'ter M. Gailicham, писац „сексуалног васпитања“, „Психологије брака“ итд. вели: „Физички, ми смо сексуални још пре рођења. Најранија утисци и осећања сексуалног карактера су били они, која су утонула у нашем несвесном памћењу. Она се јављају у чаробном симболичном плашу у нашим сновима, али ко би још могао оживети успомене и осећања пре треће и четврте године старости“. —

„Иди у постељу, дете моје.“ „Хоћу ал' да ми причаш причу“... учини то и то... „ал, да ми испричаш причу.“ Од тренутка кад почињемо да говоримо, изгледа ми — да ми, најчешће изговарамо те три речи: „испричај ми причу“.

Са коликом се пажњом слуша ова прича! Колико нових чудесних светова стварају, малој глави, ове приче! Мале, црне или плаве, зачуђене очи, полу-отворена уста; као омађијане, не чине ни један покрет, не одају ни један дах, већ слушају, упијају у себе сваку реч, прате сваки покрет. — Ничим их тако не можеш ни умирити, ни успавати, ни укротити као причом.

И као што на звук прапорца, скрећемо зачуђене очи и начуљивши уши у правцу звука, док смо у колевци, тако сад, кад пређемо из колевке у креветац, слушамо: „био деда и баба“, „био један краљевић“ итд.

Колико снова, колико слатих невиних дрхтаја прохује тим малим, нетакнутим мозгом, том малом, недирнутом душом! Колико поверења према приповедању, колико радости при очекивању онога тренутака, кад ће започети прича. Колико грозничаве радозналности за оно што ће се у тој причи рећи — готово, да се искрено, како само дете може, заплаче или зацени од смеха. — И докле тако? — Док се не почне јављати личност — човек или жена — Кад то? — Некад у десетој, а некад у дванаестој, тринаестој, или четрнаестој години.

И тада на једном нагао покрет. — Почињу се стављати питања старијима, некад тако чудна питања; — и — на њих се ретко кад добијају задовољавајући одговори... Тада

друг или другарица постају ближи. И маги често пута са болом посматра, како њено дете почиње некако да се туђи.

У четрнаестој или у шеснаестој години, шапуће се, по читаве часе неки пут, и ћаска, и испод очију погледа са својим друговима или другарицама. Питања се већ више и не стављају; неко брзо лако руменило, често се појављује, очи, лице горе неким чудноватим пламеном.

Осамнаесте и двадесете године их затичу усамљене, некад врло тужне, и — пати се — неодређено, несвесно али дубоко пати. Кућа често постаје сасвим туђа, а од звука прапораца у колевци и приче о „баби и деди“ у сутону, ни трага.

Кућа шаље дете у школу да се васпита, а школа, не без горчине одговара: „ако ти кућа није дала основ до сада, нећу ни ја.“ Некад са искривљеном кичмом, или другим телесним недостацима, или болестима изазваним услед, и једино услед, грубог незнања физиолошких, хигијенских и природних потреба детета, дете сврши основну школу. Можда добро учи и напредује у школи, али се тако често примећују, и то врло видно, недостатци, било физички, било душевни или морални, бледило на лицу, угнуте груди, себичност или грубост — дакле, скоро увек каква страна детиње личности закржљала.

А даље — ми осуђујемо, како је друштво основано на лажи, неморалу, пијанству, тражимо томе узрока, па и налазимо у економским, социјалним, политичким или државним неправилностима, и томе слично.

А ја бих, можда мало смело узвикнула, — узрок је непотпуно развијена личност детиња. А првобитни узрок њеног неправилног развијања лежи у овим лажним, површним, усиљеним и бесциљним причама. „Којешта, па какве би се приче, причале дечи?“

Ево какве: у сутну, или у тишини празничнога дана, у оном тренутку, кад се први пут подигне мала главица к нама с молбом за какву причу, ја бих почела наравно, речима нарочито простим и јасним: „Видиш, сине, ти имаш очи, уста, нос и т. д. Сваки од њих има по један велики и озбиљан задатак да испуни; да ти служи, а ти да управљаш њима, али и да се покораваш закону који је зато прописан;

Ти си један мали краљевић, који мора знати да управља својом малом државом, и да изврши велики задатак, који свету дугује... Свет, живот, то очекује од тебе..." и сад се продужује прича, врло дуга, истинита, лепа, поетична, примамљива и корисна.

И само по себи ево питања, ево почетка наше праве приче. Ја чујем, као најумилнији цвркут птичице: „За шта ми око мајко?“ Шта се све може испричати о оку, о ономе, шта је све у стању око да види: сунце, цвеће, боје, што опет има свој живот, свој циљ постанка, своју историју. И ево, бескрајан видик нашем детету, дивна прича са индиректним саветом: посматрај још сад око себе, да би нашао циљ и смисао у доцнијем животу, зато ти је око сине.

Па даље: рука, нога, послушкивање куцања срца, и прича о најлепшем извору који је икад текao, о крвотоку; затим о варењу. И онда постепено даље, све уз заједничко посматрање мајке и детета, али систематско стрпљиво, полако сређено интелигентно заједничко посматрање.

Као златан конац провлачи се: „Закон, дете моје влада. Ми се морамо упознати са тим законом, да би смо му се покоравали и управљали по њему, огрешити се о њега, значи подносити и рђаве последице тога греха.“

Не пружамо ли тим причама, о функцијама нашег тела-минијатурни пример уређења државе, друштва, народа, целог света. Не стиче ли се упознавањем свога тела извесна снага над њиме, хармонија са њиме и све користи од ње; а њом тежња ка хармонији и побољшању друштва.

И наша прича се сад завршава, чистим ведрим, искреним питањем нашег детета — у десетим, дванаестим, тринаестим или четрнаестим, годинама (зависи од интелигенције детета! „а како сам ја дошао на свет, мајко?“

Кад наше дете зна функције свога тела, кад са усхићењем наслања главу на мајчине груди да чује како јој срце куца и задивљено се труди да уђе у мистерију крвотока, да ли му се тада може одговорити лажју, која се увек горко свети; било, да не добивши истинит, леп, нежан одговор, добије тај одговор онде, одакле најмање треба да добије? Да ли можемо ми, кад пре тога о свему искрено причамо, рећи: „рода те донела, сине.“ — Не не можемо. Ако смо дотле при-

припремили и подigli живот свога детета на истини, то треба и даље рећи истину. Почело би се на, пример овако : „Као што већ знаш, има неко, кога ћеш боље познати кад будеш већи, који је дао закон по коме се управља твоје тело тако је исто дао закон и дао велику моћ мајци да те она донесе на свет. Осетила сам како ми је тај велики грађевинар, рекао једнога дана сасвим тихо, да те је послао ту у моја недра, близу мога срца, да те храним мојим срцем, да те чувам, док не ојачаш, и доћеш на овај свет. И ти си се се хранио мојом крвљу, и мојим месом, дисао кроз мене и растао у мени. Зато ти имаш крви моје и део си мога тела и свега што је мени тај велики грађевинар дао. Чувај то благо, јер ће доћи дан када ћеш и ти имати да храниш једно такво мало живо створење као што си ти сада.“

Има ли чудније и чаробније приче, него ове, коју мајка, може своје љубимчету испричати, и може ли лакше и лепше испричати, кад њено љубимче, догле већ зна и познаје своје тело. Истинито искрено, лепо, песнички испричана таква прича, никад се изгладити неће и ништа је више упрљати неће.

Сексуално васпитање младежи не почиње у четрнаестој или шеснаестој години, оно се завршава тада. Оно почиње још пре рођења детета и од првог дана рођења са првим његовим покретима, звуцима његовог гласа, са његовим развијањем, његовим првим, израженим жељама; изразима љутње и радости.

Али пре него што се приђе томе проучавању и обучавању, мати сама, мора бити добро спремна и обавештена о свему. А где? у кући? у школи? у цркви? у друштву? Нигде и нико је томе не спрема, о да, говори се о свему, зна се све, али се зна као ружно, срамно, тајно, нечисто. А природа то није хтела. Природа као лепота и стварала је све лепо.

Кад бих смела да предлажем, тада бих предложила подизање родитељских школа, или родитељских курсева. Како? где? Ако се не варам пре венчања се, код нас, младенци јављају једино цркви. Зар не би онда најподесније, најлепше било, кад би баш свака црква отворила такве курсеве. То цркви није задатак! — извесно би се рекло.

Кад бих смела да предлажем предложила бих материнске курсеве уз наше више женске школе, али данашња школа се не обазире довољно на ово питање.

А мајку треба негде спремити, ако јој се ставља у задатак, да она подиже и просвећује своје дете у најранијем добу живота. То доба несме да сачека мајку неспремну, у овоме се сви слажамо. И конзервативни и напредни, и жене и људи. Али шта је учињено и шта се припрема да се учини?

И што сам се бојала да предложим школи и цркви, то знам да смем „Женском Покрету“, уверена да ће ово питање водити.

Не би ли требало поводом тога питања отворити анкету и саслушати мишљење и предлоге лекара, васпитача, родитеља, биолога, природњака? Не би ли требало што пре повести јаку акцију за упознавање са овим питањем зар није оно важно као, потребно, неодложно, као што је важан живот нашег подмлатка?

Сексуални нагон називају неукротивом звери. Зар и онда кад наиђе на спремног, срећеног, и одлучног укротитеља?

А свестан укротитељ може бити само онај, који добро познаје своје тело. Јер познавати своје тело значи владати њиме.

Д. Игњачевић

Наша анкета; Жене и политичке странке.

Доносимо на овом месту чланак г-ђе Десанке Плавшић, председнице Друштва за просвећивање жена у Завидовићу и Г. Федора Никића, асистента Универзитета. Како је истакнуто питање од огромне важности, то Уредништво не сумња да ће што већи број заинтересованих послати своје мишљење о томе.

Мишљење Г-ђе Десанке Плавшић

Чланком који је изишао у 3. броју „Женскога Покрета“ ове год. „Наше жене и политичке странке“ стављено је једно потребно питање на дискутовање: да ли жена треба политички на партије да се цепкају.

Ми то питање морамо да рашчистимо, како нас оно не би ставило пред чињеницу, коју би иза кулиса приредили други, чија сврха не би била да се жена прво ослободи као човек да јој се да слободно опредељење у мишљењу и убеђењу, него да јој у првом хаосу и несређеном стању наметну своја убеђења и употребе је у своје партиске сврхе,

Све наше жене, припадале оне ма којој друштвеној класи нашега народа, још увек су у истом положају и у истим тешким приликама недостојним човека. Циљ наш, који потиче из истих невоља, био би исти: побољшање нашег положаја. И до с нам је циљ исти — а тако јасан, ми се не можемо цепкати на странке; а још мање смели бисмо прићи којој од наших данашњих мушких странака, јер нам оне досадањим својим радом нису показале вољу да наш тешки положај измене. Страст партизанства је бесумочно захватила наше мушкарце. Оставимо их! Дотле док они решавају своје уске партиске зајевнице, настојмо ми да у другом правцу помогнемо својој отаџбини, како би она културно, економски и социјално имала јаке темеље напредне државе. У тај нов рад уложимо сву своју снагу и све своје знање! Тако би смо се најбоље одужили као држављани.

У ово историско доба, када се у нашој држави спремају нови закони треба гласом јерихонске трубе позвати све наше жене на окуп: да пођемо у правцу једне борбе *јединственсга циља свих жена!*

Удружимо се и пођимо јаком вољом, коју ће водити свесна снага, — преко свих предрасуда и лажних подметања, заједничком циљу, са вером да ћемо напоком успети!

Завидовићи,
20. VI. 1921.

Десанка Плавшић.
Председн. друштва за
просвећивање жена.

Мишљење госп. Федора Никића.

1.) Зашто наша жена мора да уђе у политичку борбу? Жена као социјални економски фактор друштва поставља себи програм о реорганизовању породице и оних области друштвеног и економског живота, који се односе на породични живот. Да би могла, да оствари постављен програм,

она мора, да се организује, да све своје снаге прикупи, да свој програм приведе у живот. Људи породици поклањају врло мало пажње. Друштво се мења али породица остаје стара. Између друштва и породице, дошло је до сукоба. Данашње друштво не разуме данашњу породицу, и сматра је једном препреком за нормални развој друштвеног прогреса. Жена треба да васпостави тај нормални однос између друштва и породице, да измири друштво и породицу и да породици да онај положај у друштву, како би она у њему доиста била не само биолошка ћелија, него и социјална и економска и морална. Тај велики програм жена има да изведе. И као сваки програм и овај женски има и своју теорију и своју политику. Жена не може остваривати овакве велике реформе друштва и породице платонским изјавама и апеловањем на срце, на мозак, него мора да ступи у политичку акцију. Ниједна се реформа друштвена до данас није извела само апеловањем на свет већ оним што је једино могуће: политичком борбом. Политика није ништа друго него синтеза социјалног и економског живота, пажња изражена у акцији, да се постављени програм измири са стварношћу.

2.) Жене ступајући у политичку борбу морају бити једна целина. Све жене било које класе имају заједнички циљ, да спасу породицу, да као свесна створења добију она грађанска права која има у данашњем друштву сваки свестан и пуноправан грађанин. Заједнички циљ везује све жене у једну политичку групу. Жене у овом часу одбацују све оне класне разлике и раде само на овом једном заједничком циљу. Иначе разједињене у разне политичке групе отежале би своју политичку борбу и десило би се то, да би се жене једне групе бориле против заједничких и битних успеха жена уопште. Исти је случај био са радничком класом и са буржуазијом, кад је требало да се оствари оно што је заједнички циљ и без кога је немогућа успешна политичка група, онда се могу и *треба* да опредељују према својим класним импресијама. Логично је у развићу политичке борбе једног неправног дела човечанства, да се прво и пре свега, оствари заједнички циљ грађанска и политичка равноправност жене са човеком, па тек, да се остварују

посебни класни интереси жена. Само овим путем жена може да правилно реши своје политичко питање и уврштавање у политичке партије. Данашње партије се не организују више на истим политичким идејама већ на социјалним и економским. И жена после постигнутог заједничког циља опредељиваће се у класној борби према својим социјалним и економским идејама, Пре те етапе она неминовно и безусловно мора да ступи као једна нераздвојена политичка целина у борбу, као што је случај са њеним другарицама у Енглеској, Немачкој, Шведској, Норвешкој, Ческој, и т. д. *

БЕЛЕШКЕ.

Доношење устава. 28. јуна ове године изгласан је устав за нашу државу са 223 противу 35 гласова. И ако овај Устав прелази ћутке преко женског питања, ми се радујемо његовом доношењу као првој подлози за јединство нашег народа.

Надамо се, да законодавна скупштина, доносећи специјалне законе, неће се оглушити о жене, јер би тиме учинила грех према напретку целога народа.

Један дан у Новом Саду. Изгледа мало чудновато, али често бива, да се ретко виђамо са онима који нису далеко од нас, и мало познајемо баш оне који су нам близу по срцу. Са неколико чланица „Женског Покрета“ кренули смо се у Нови Сад, готово већини од госпођа непознат, да тамо Г-ђа Милојевић Милева одржи своје предавање: један морал и за мушке и за женске.

Нови Сад за нас је увек био једна мала светла звезда, а за Аустријанце добар аргатин, и то, у толико бољи за њих, у колико гори за себе. Ону стару, аустријску девизу „раздвој па владај“, шпијуни, агенти и жбири Аустрије изводили су ту са највећом савесношћу и успехом тако, да се трагови тога још виде. „На солунском фронту српска војска извршила је један пробој, а одатле јака струја српске

* Ова додирнута питања су од врло велике важности по „Женски покрет“ и због тога ће г. Никић у једној серији чланака аргументацијом и сувише научно опширније, детаљније изложити све проблеме којим се додирују односи жене са друштвом и државом.

искрености учинила је други пробој на обручу аустријских лажи, интрига и корупције“. И отуда природно, доста велика збуњеност у старој српској Атини: судариле су се две девизе — „раздвој па владај“ и „само слога Србина спасава“. Нови Сад још не може да убеди драге елементе бивше Аустрије, да је он и за њих сада у Војводини, као за нас увек, једна, мала, светла звезда, а не презрени аргатин.

Ми смо дубоко појмили тешкоће Новосађана према грубом одговору једног Маџара, коме смо затражили извесно обавештење: „не знам српски“! Тако тачно и лепо изговорено „не знам српски“ изазвало је сумњу у нама; на наш прекор: „како не знате српски, кад тако лепо изговарате“, добили смо одговор; „Знам српски само за народ“. За који народ? За онај који је некада њима Мађарима био, аргатин. Зато би Новосађани требало да пређу преко личних неспоразума и зађевица, и као свесна целина своје слободне земље, по племенитости питоме словенске душе, да забораве на све зло које им је некад од Мађара чињено. Али као Срби, чија је водиља била Србија, у којој се није знало за слуге и господара, већ за равноправне грађане, да прима убеде својим слошким радом све драге елементе бивше Аустрије, да су за увек прошла времена некадашње силе њихове, и да ће свакоме од њих бити место у Новом Саду као пуноправном грађанину, али нико неће имати станка у целој Југославији, ако само покуша да спомене прошла, за нас Србе мучна и тешка за Аустрију обесна, а за Европу стидна времена!

Г-ђа Милојевић одржала је своје предавање у сали, „Магистрата“, у једној спретној елегантној сали, са финим, готово раскошним, намештајем. И док смо гледали слабуњаву и бледу фигуру г-ђе Милојевић, чија је слабост последица несрећне, аустријске окупације, наслоњену, на велику, од зеленог плиша, угодну фотељу, и нехотице, у тренутку, створи нам се страшна слика окупације и последица њених: разлупане куће, зграде општина, судова, школа; сале у којима пада киша, као и на улици, намештај разнет, скрхан упропашћен! И док, у почетку говора, новосадска публика апатично и хладно слуша г-ђу Милојевић, нама се намеће мисао: Како се мало знамо и шта је то у нама, Србијанцима, што нас, овако измучене, још увек напред креће!!

Али Г-ђа Милојевић својим говором који по интересанности теме, тежини и актуелности проблема привлачи; а по великој истини која криве погађа а увређене и понижене диже, успела је, да, од почетку хладних слушалаца, створи једну топлу атмосферу потпуно освојеног аудиторијума.

Католички свештеници, у последње време жене узимају за свештенике и уводе их у предикаонице.

— Истина се данас ретко чује, правда слабо дели — у целом свету — поколебана је вера у Бога, у људе и самога себе. Љубав истинска упрљана. Ко ће да врати веру у све то? Баш онај који је због свега тога највише patio.

Зато, ако се нађе жена, јаке интелигенције и светле савести, нежна срца, борбене природе, без личне сујете, жена која дубоко осећа неправду, учињену свима женама и људима, ако има говорничкога дара, она решавајући проблем социјални, или проблем душе, не ступа пред публику заобилазним путем и силом Ауторитета данашњих и старих, већ свом силином увређене душе износи на светлост истину коју она јасно види, а публика назире. И кад она стане пред публику, као персонифицирано једно нежно срце, онда она већ више у очима слушалаца, бар за неколико момената, није жена, него узима облик пророка.

Свештеници католички и протестански, који уоче и најмању нијансу у области осећања и расположења својих парохијана, запазили су тај моћан утицај појединих жена, уздижу их на предикаонице, а не бацају се на њих блатом као што је, на жалост, случај код нас, али срећом, ипак изузетан.

Оваква питања, као што је сексуални проблем ван брака, па и убраку, питање алкохола, дечије питање, у стању су кад се добро расветле, да од највећих непријатеља феминизма створе одане приврженике. Сва ова питања, јасно представљена илуструју најбоље да жена не тражи право гласа из неке пометености, уображености, нерада, материјалних узрока, већ због одржавања здравља и економског побољшања породице, где је жени увек било и биће право место.

Зато ми не можемо довољно да заблагодаримо како свима оним људима, који „женски покрет“ нападају због решавања оваквих проблема, тако и оним женама које аргументима из историје, социјологије и медицине вером једног

фанатика иста расветљавају. Ми не претендујемо да су наше жене способне, да нам реше ова тешка питања, али ако их покрену таком јачином, да се о њима не може престати да говори, оне су ипак, учиниле врло много. Зато и у Новом Саду, где је Г-ђа Милојевић покренула тему, један морал и за људе и за жене, ако Новосађанке схвате да све жене имају један циљ: побољшање положаја жена у породици, друштву и држави, отпашће све оно што их је досад раздвајало, па кад већ постоји један циљ и јединство мисли, доћи ће у најкраћем времену и јединство рада.

У Новом Саду нас је пријатно дирнула једна модерна дечија република, истинска Југославија — дом за ратничку сирочад, смештен у лепој здравој и светлој згради која блиста од чистоте, пуна уредних, лепо очешљаних и румених девојчица: Мекадонки, Србијанки, Хрватица, Немица, Маџарица.

И док мале Хрватице и Србијанке уз песму „и грокћу пушке“ грациозно изводе фигуру кадрила, догле једна Немица везе ли, везе, српско коло. И док онај натмурени, Маџар не зна српски, догле се мала Илонка, Маџарица, припија уз г-ђу Милојевић и не испушта јој руке. Има још нетрпеливости међу женама Хрватицама и Српкињама, али на наше питање једној малој Хрватици која је твоја најбоља пријатељица, коју највише волиш, добисмо одговор: „Поповићеву“.

„А шта је она?“ „Српкиња“. У овоме дому, ту су клице истинске југославије: кад нестане оних који јој данас сметају, кад изумру они који су је створили, кад одрасту ове мале: Српкиње, Хрватице, Словенкиње, оне ће се око Југославије окупљати као око праве мајке!

Али док се сва ова весела деца утркују да нам покажу шта знају, а док је њихова управитељка г-ђа Стојић горда, и с правом, зашто само тужно звони песма мале Битољке „мајколе мила“ у којој се скрива можда, уметнички таленат?! И зашто су мутне и дубоко упале очи њихове учитељице, г-ђице Цвете? — Мала Битољка носи у себи клицу страшне бољке које се може још излечити, али њена учитељица Цвета, болује од болести што се никад не преболи — њена је мана; има и сувише нежно срце према деци. Она грѣба да путује у Прилеп; за њену слабу и малу фигуру пут је доста дугачак. Али створења која у себи носе нежно срце, предиспони-

рала је сама природа, нека виша сила, не земаљске власти, за дугачке путеве. И као што је било потребно да г-ђица Цвета одгреје смрзнуте ручице малих Личана кад у школу стигну, исто тако још више треба да раскрави смрзнуту душу малих Прилепчана од ратних страхота. Васпитачима велике љубави дугачки су путеви. Они нису створени за награде, већ да око себе стварају другима свеглу, топлу атмосферу.

За један једини дан наша стара Атина дала нам је безброј утисака и рефлексива — Док смо са пијететом гледали у Матици Српској „рукопис Доситија“ питали смо са зебњом да ли је наш, српски, велики, Учитељ нама задовољан! Али о томе други пут.

Милева Петровић

Народни савет француских жена. Г. Лерди, министар народног здравља и социјалне политике, председавао је главној скупштини народног савета француских жена. Министар је врло пажљиво пратио рад и придружио се овим захтевима, које је скупштина усвојила:

- 1) повисити помоћ породицама, које сада добијају франак и по дневно;
- 2) побољшати положај оних удовица, које нису ратне;
- 3) повисити потпору старцима и прегледати закон о њима.
- 4) увести о газдинству наставу у мушке и женске школе;
- 5) спровести реформу о коедукацији;
- 6) реформисати закон о дечјим кривицама (примити жене у дечје судове);
- 7) одредити полицијске службенике, који ће пазити на улични живот;
- 8) уништити уредбу који допушта проституцију, и
- 9) захтевати да Сенат узме у претрес, у најкраћем року закон о женском праву гласа који је скупштина изгласала пре две године.

Г. Лерди је рекао, да ће у крсташком рату, који је предузео у корист народа победити ако жене буду уз њега, а њихов рад имаће потпуно дејство само онда, кад оне добију право гласа.

Женско Право Гласа у Француској. Анкета у јуну 1910 г. у „La Revue“ о женском праву гласа, већином политичких људи као и књижевника, израила се веома повољно. Jules Clarette, E. Foncière Gerente, Yles Guyot, Jules Huret, Zabori и. т. д. . . . били су сви за женско право гласа

Пол Дешанел писао је: „Ја сам за женско право гласа. Могли би им у почетку дати под извесним условима право гласа за општинске изборе.“

Емил Фаге написао је: „Зна се моје мишљење о женском праву гласа. Жене су мање одане чулном животу, много мање криминалне, а бескрајно мање алкохоличарке но људи. То ми је доста: оне би требале пре но људи, да праве законе.“

Пол Ервије рекао је: „Морам истаћи да међу напредним идејама које имају да се унесу у изборне реформе, она која дозволи право гласа женама, биће бесумње најзаконитија.

Пол Маргерит, Камил Моклер и многи други изразили су исто мишљење.

Јула 1913 г. „Les annales politiques et littéraires“ поново су изнели ту анкету само у новом облику „Женско право гласа пред француским фемиинстичким мишљењем“

Госпођа Жилијета Адам одговорила је „Питате ме јесам ли за женско право гласа и какво бих средство употребила да им га дам.

Почела бих огривичењем мушког права гласа тражећи све више и више потребних гаранција. Заменила бих жучан парламентаризам професионалних скупова — тако да сваки гласач има извесно искуство и зна за шта гласа. Ти професионални скупови имали би сасвим одређене дужности. Разуме се, да би ту и жена била, јер данас жена може у трговини, у индустрији, и ма којим пословима управљати зато што се са интересовањем одаје тим занимањима.

Хтела бих у праву гласа и мушких и женских ограничења за оне који су целибату, јер самац је све више и више опасан паразит.

Члан друштва, муж и жена, јесу језгра породице, и као предстража нације, морају имати већа права.

Ретко уживање. У Павиљону II. женске гимназије у Београду приређена је скромна, али врло лепа и занимљива изложба женских ручних радова, цртежа и писанки ученица горње школе.

На изложби исте наставнице вештина, иста деца, као и преко године, па опет нису исти! Нису исти, јер деца имају весео израз излагача успешних радова од године дана, а наставнице свечану позу особа после испуњене дужности.

И једно и друго симпатично је и лепо, само што симпатичност мути присуство малог броја ђачких родитеља, а лепоти даје, некако, мученички оквир одсуство интелигентне публике и предпостављених власти.

По чистоти израде, сигурности потеза, тачности цртежа, лепоти сенки и необичној пластици појединих радова, могло би се посумњати да су исти ученица нижих разреда гимназије, да испод цртежа не стоји оно облигатно „израдила“ где је „И“ много црње од осталих слова, јер је поносита, мала, уметница добро лизнула писаљку, пре него што је почела потпис.

Нас ова изложба нарочито интересује по неколиким занимљивим и педагошким детаљима. По тим детаљима може се судити, да су деца дала онолико колико су највише могла и најбоље умела, а цела изложба није покушај да се представи нешто више но што је у ствари, нити да се успелим позира; већ излагање са педагошким смером онога што јесте, у тежњи да буде боље и лепше. Ми, навикнути, кроз дуги низ година, на писмене задаће чију добру садржину, и наше очи, кваре слова као куке у свима правцима и мрље разних облика, стојимо са поштовањем пред чистим писанкама, исписаним крупним, правилним, развођеним, до линија извученим, рекли бисмо, веселим словима малих ученица!

Читак и леп је рукопис, код нас, привилегија само мале деце и срећа једино наставница вештина.

Једна писанка привлачи нам нарочито пажњу: у сред речи написаних ћирилицом по једно или два слова случајно латиницом. Љуте присталице ћирилице и латинице изгубиле би вољу на борбу, кад би виделе како деца лепо слажу латиницу и ћирилицу. То су личности које ће решити, тим путем питање правописа!

На једном лепом и тачном цртежу уч. I. раз. изостала је линија која довршава фигуру. То је тако фрапантна илу-страција преморености деце на часу. У тој недовршеној линији, као да видимо слику малог аутора, уморнога, са подигнутом писаљком и узвиком: „баш не могу више!“

На изложеном јастучићу од свиле, поред успешно изма-ланог лишћа и воћа, види се једно несрећна мрља. Колико је симпатично и педагошки што је баш тај рад изложен. Наши велики реформатори наставе потцењују свагда вешти-не у средњој школи, а не узимају у обзир колико се на једном часу цртања вежба код свију ђака пажња, стрпљење и стиче искуство; и у исто време свети непажња! Ето, ма-ло непажње у држању четкице на часу и једна велика прља на јастучету, читава катастрофа за цео разред! Али тај ле-пи рад, који има само једну пегу, као последицу тренутне непажње, не сме бити осуђен да не стоји поред осталих чистих. У историји ове мрље је читава психологија детета и наставнице!

Изложене тестије, вазне, ћасе, саксије, измалане мотивима, народним, уносе живост и новину на изложбу. Како су сви ти народни послови мало познати нашој деци, нарочито престоничкој. Ј р док деца из провинције и са села задовољно стоје пред тим шарама, као пред старим познаницима, док је једна мала Босанка у екстази пред вазном са босанским мотивима, догле за већину деце те шаре немају душе, но имају вредности као добри и леви радови другарица. У изложби, женских, ручних радова рађених под надзором вештих мајстора падају у очи неколико лепих блуза, ученица III раз. Са признањем гледамо блузу коју је сашило дете од 12 год. за чију се израду плаћа 30 дин.

Од 1000 ученица изложено само неколико блуза! Али просветне власти налазе, да једна мала деца треба сам да шију, а велике ученице V. VI. VII, и VIII, раз. нека угону у „науку“ и нека плаћају.

Понављамо, целá ова изложба јесте задовољство деце излагача, испуњена дужност наставница, прекор матерама и још једна опомена Министарству Просвете: да се кроз ручни рад долази до врлине а кроз лепо до истине.

Милева Петровић.

Најлепша награда. У Паризу, 16. јуна 1921. год., на свечаној седници Академије француске место умрлога маркиза де Сегира, проглашен је за академика, чувени француски књижевник, Маркиз де Флер. По уобичајеном реду сваки нови академик, говори о раду свога претходника, чију је фотељу заузео, а директор Академије одмах одговара беседом новом академику. После говора Робера де Флера говорио је Рене Думик, директор Академије.

Маркиз Робер де Флер припада веома старој и чувеној племићској породици, која у својим редовима броји врло много славних људи. Чим је оглашен европски рат, ступио је у војску као добровољац. Био је официр за одржавање веза између француске и руско-румунске Армије. За време његовог службовања требало је однети један извештај генералу Бертлоу, команданту дунавске војске. Али се до генерала могло доћи само аеропланом преко непријатељске територије. Робер де Флер одређен је био да изврши ту тешку мисију. Рене Думик у своме говору цитирао је ову похвалницу команде Роберу де Флеру: „У току једног специјалног одржавања веза са руско-румунском војском, исто толико деликатног, као и опасног, ишао је и вратио аеропланом преко непријатељске територије, гађан из топова и митраљеза. Потпуно је испунио своју мисију преко многобројни тешкоћа“, Рене Думик наставља: „То су речи из похвале наше команде 1. новембра, 1918. год.“ „Ви бисте дали, сигуран сам, врло много страна, и књига, па чак шта више и својих дела за ово неколико малих сувопарних, али пуних славе редака. Срећни су они, који су као ви, за време рата могли да искупе свој дуг према отаџбини својом личношћу.“

Директор француске академије пред француском елитом по рођењу, моралу и интелекту прокламује да више вреди Роберу де Флеру похвалница војне команде, него старо племство, сјајни грбови, чувени претци и књижевничка слава.

Слични примери, као што је Робера де Афлера, код нас су за време рата били многобројни и међу људима и међу женама. И док велики наши савезници о сваком случају пожртвовања и јунаштва својих људи, жена и деца говоре и сваки акт непријатељског дивљаштва према њима износе на интернационални форум, да служе и као пример и као поука

потоњим генерацијама, дотле ми о таквим случајевима врло мало говоримо. А ти су примери код нас кудикамо многобројнији, ако не и светлији. — Или су наше ране свеже и дубоке, па нам је тешко у њих дирати, или смо ми грешни до нехатности према свему што је у нас лепо. Или се нашој средини држи за дужност оно што се код осталих сматра за врлину.

Отуда ваљада долази и то да до скрупула савесно вршење дужности мало признајемо, врлину ретко награђујемо и наградом се мали број поноси.

Наши меродавни, у чијим су рукама и награде и казне, сетили су се, на жалост, после три године рата и три године мира, тек на захтев јавних гласила да одликују неколико наших јуначких жена. Ово касно одликовање телефонскиња и телеграфскиња које су на мртвој стражи у Београду, под риком топова и кишом куршума вршиле храбро своју дужност, не умањује величину њиховога јунаштва, то је само још један случај наше нехатности према подвизима заслужних жена.

То задоцнело признање нашим телефонскињама и телеграфскињама долази од људи. Жене су их се поносом сетиле још на првом своме конгресу после уједињења. Тада је о њима говорила г-ђа Лепосава Петковић, председница Женског Покрета, а цео збор је бурним аплаузом одобрио г-ђе Петковић говор. Одликоване телеграфскиње и телефонскиње молимо да приме искрена наша честитања, која потичу од истинског дивљења према њиховим јунаштву и нека знају да по љубави и пожртвовању за отаџбину долазе у исти ред са Г. Робером де Флером, маркизом, књижевником, академиком и великим Французом; јер су, као и он, подједнако вршећи дужност према отаџбини, биле под ватром непријатељских митраљеза и топова и добиле исту похвалницу и признање са највећег места.

Рене Думик, рекао је још и ово Роберу Де Флеру: „Ми нисмо сами у свету. Наши позоришни комади праве пут око света. Ми желимо да тамо Француска сачува своју слику победнице. Ви можете много и на разне начине то истаћи као журналиста од расе, критичар драмски, председник моћнога удружења писаца и композитора драмских, уз то још и академик, ви сте један сењер у републици књижев-

ности. Наш је народ после овога рата остао најзравији на свету, као што је најотменији и најплеменитији. Покажите да сте све то запазили. Метните нешто од тога у своје маде. Да бисмо потпуно волели вашу духовитост, потребно нам је да кроз њу заволимо Француску“.

Две стотине књижевника француских пало је у овом рату; а од оних који су остали у животу сматрају се достојнима да о француском народу говоре само они који су својом личношћу искупили свој дуг према њему.

У нашој држави као што је награђено мало од оних који су нас задужили својим жртвама, кажњени су још мање они, што су земљи велико њено добро вратили злим — И, као што нам је дужност да говоримо и пишемо о светлим примерима за време рата, тако нам је још већа и светија дужност да у јавности пређемо ћутке преко онога, што је на жалост, а по изузетку било рђаво. Јер, ако дела наших књижевника не праве пут око света, књижевници страни, правећи тај пут залутају често и у наше библиотеке. Зато наши књижевници, журналисте и критичари, треба да се чувају сумарних, неповољних и негативних оцена нашега живота за време рата. Јер ми, као деца једнога малог народа, где се већина међу собом зна, а и као очевидци овога рата, знамо врло добро какав је ко за његово време био. У страни свет нека продре само оно из те епохе што је било светло, и за будуће генерације нека се сачува само оно што је било најлепше.

Милева Петровић

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Социјални репорођај, службени орган Министарства за Социјалну Политику. — Београд, 1921. — Уредник, Ст. Ј. Стефановић.

До сада су изашла четири броја овога часописа. Садржина њихова потпуно одговара овим двама тачкама истакнутим у програму: 1) да у службеном делу доноси све званичне публикације од опште важности, које се односе на рад министарства; 2) да у неслужбеном делу послужи органима овог министарства, као и широј читалачкој публици, не само информативно, него и васпитно и поучно. Стога

уредништво позива стручне јавне раднике на свима гранама социјалног живота и социјалне политике на сарадњу, у виду чланака, предлога, слободних расправа и оправдане критике о досадањем раду.

Дечје Новине, педагошки забавни лист. — Уређује Зорка С. Лазић. — Нови Сад, 1921. — Излазе једанпут месечно. Годишња цена 20 динара.

Овај дечји лист ушао је у трећу годину, и може да послужи као забавна и корисна лектира нашој деци. Могло би се само препоручити да уноси више слика и да у распореду материјала буде више системе. Данас ми имамо неколико дечјих листова, што већ значи да се сваки мора борити за опстанак и издржати неку врсту утакмице са осталима. Уредник *Дечјих Новина* треба да има то на уму и да према томе бира и распоређује грађу.

Јован Цвијић: *Говори и чланци*. I. књига, 1—266; II, књига 1—250 „Напредак“, Београд, 1921. Цена 30 дин.

Научењак светскога гласа г. професор Ј. Цвијић није никада пропустио ниједно актуелно питање нашега народа, а да о њему није у јавности проговорио писмено или усмено у виду чланака или предавања.

Ко је читао те чланке и слушао предавање г. професора Цвијића зна са колико је научничке прецизности и колико националне љубави третирао свако од истакнутих питања.

Скуп тих чланака и предавања јесу две књиге издате под горенаведеним насловом у књижари напредак.

Сматрамо да би горње књиге биле најлепши украс библиотеке сваке жене, а садржина њихова једно од оних богастава духа које оплемењује.

Ми ћемо се у једном од наредних бројева вратити на ово дело опширнијом студијом.

ЛИСТАН

Мајка и болесно дете.

Ако је жени у огромној већини случајева поверена нега болесника, нега детета не би се могла ни замислити без мајке. Мајци је дужност да непрекидно посматра своје дете и кад је здраво, а камо ли кад је болесно. Лекари врло често могу да се увере како је то посматрање површно; јер способност за посматрање није увек свакоме дата. До душе, природа је мајку донекле обдарила том способношћу; али да би мајка могла то све да запази, потребно је да зна на шта треба нарочито да скрене пажњу. У множини разноликих појава може жена-мајка већу пажњу обратити на оно што је од особитог значаја. Код болесног детета мора обратити пажњу на оно што не спада у круг појава код здравог детета. Посматрајући пажљиво из дана у дан своје здраво дете, мајка ће научити брзо да оцени, да ли једна појава спада у круг појава код здравог детета или не. У овом последњем случају потражиће одмах за своје дете лекара. Не мора одмах код сваке болести дете лећи у постељу, имати ватру и т. д. Има болести које се крадимиче развијају, и кад се већ свом својом јачином појаве, доцкан је за сваку помоћ.

За тачно одређивање болести потребни су лекару подаци о почетку и о току болести. Лекарски савет следује тек постављеној дијагнози болести. За успех у лечењу потребно је и разумевање околине болесникове за све оно што лекар нареди.

Болесници су у неколико наклоњени, да не учине оно, што им је непријатно, али они, који их негују морају савладати све препреке и мора да се старају о томе, да се до словца испуне лекареве наредбе. Нарочито су велике те препреке код неговања болесног детета. Болесно дете не може да да податке о својој болести. Оно не уме да каже шта га и где га боле. Одрасли болесници већином имају разумевања за лекарски рад; код деце тога нема. Одраслим болеснику обично „лакне“ кад на вратима своје болесничке собе угледа лекара у кога има веру, од кога се нада помоћи; болесно дете често при сусрету са лекарем приступа,

одбрани, праћака се, дете се, не да лекару ни приступити, јер оно у лекару види непријатеља, који му само бол наноси који му даје горке лекове да пије и који му забрањује оно што му се можда највише свиђа. Болесно дете одбија лекове, стеже зубе и удара руком у кашику да би лек просуло и чини све супротно ономе, што би требало чинити. Зато дете треба васпитати још док је здраво и у томе погледу. Лекар не треба да буде баук, којим се деца застрашују, кад су несташна, непослушна и немирна. Лекара им треба увек оцртавати као човека, који им само добра жели и коме треба добра и послушна деца да приђу без страха, да му пруже руку, кад исту затражи, да испружи језик, да отворе уста, кад им то нареди, да не плачу кад их прегледа. Застрашивање деце са доктором, претња да ће им одсећи језик и т. д. све то може се доцније у болести детета родитељима љуто осветити. Врло често се дете припрема за лекара са речима. „не бој се, неће теби ништа чика доктор“. Кад се дете овако припрема оно мора неминовно помислити, да ће ту ипак нечега бити, кад већ и мама и тата кажу: „не бој се“. Код мене су једном довели дете, које се заплакало чим су врата отворили, а родитељи га утишавају: не бој се Господина доктора! Знајући да се дете тако неће умирити приђох са речима: „доктор није овде и не треба теби доктор, ја ћу да видим, где те боли“. Дете је допустило преглед и за све време прегледа било је мирно.

(Наставиће се)

Наши повереници:

1. Јелена Петровић, учитељица Ниш;
2. Лейосава М. Павловић, пред. Ж. Друш. Пожаревац;
3. Анка Димитријевић, учитељица Битољ;
4. Марија Штанић, учитељица Скопље;
5. Даша Круљ, управит. осн. шк. Сарајево;
6. Машица Напредних Жена, Нови Сад;
7. Мира Сантнер, наст. гимн. Негошин;
8. Радулка Ј. Анђелковић, наст. гимн. Крушевац;
9. Љубица М. Јовановић, учит. Доња Тузла Босна;
10. Станица Шаровић, учитељица Никшић;
11. Добротворна Задруга Српкиња, Мостар;
12. Љубица Ј. Матић, благ. Ж. Подружине Чачак;
13. Дана Б. Ристић, судије Лозница;
14. Софија Поповићка, учитељица Шабац;
15. Драга Марковић, председ. Женског Друшт. Лазаревац;
16. Даница Радулошки, Суботица;
17. Цвета Поповић, чин. фин. Управе;
18. Мара Драгомировић, пред. Кола Срп. Сестара Панчево;
19. Деса Докић, Добој — Босна;
20. Зорка В. Малић, Нова Градишка — Босна;
21. Десанка Плавшић, Завидовић — Босна;
22. Фемка Грујичић, учитељица Бечеј.

МИЛИЦА МИХАЈЛОВИЋ

зубни лекар

Ординира од 8—12

и од 3—6 часова.

Теразије, 37.

ИНСТИТУТ ЗА ПОРОДИЉЕ И ЖЕНСКЕ БОЛЕСТИ

Др. М. Живковића

Прима на порађање, лечење и оперисање. Цене умерене. За сиротињу београдску поро-
:-: ђаји бесплатно :-:

Крунска 55, — Телефон 739.